

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2011

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att bereda ett antal utskott tillfälle att yttra sig över skrivelse 2011/12:105 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2011 samt motioner i de delar de berör respektive utskotts beredningsområde.

Socialförsäkringsutskottet behandlar de delar som rör utskottets beredningsområden, dvs. socialförsäkring och migration.

Utskottets överväganden

Det gemensamma europeiska asylsystemet (CEAS)

Skrivelsen

I skrivelsen anges att inrättandet av ett gemensamt asylofförande och en enhetlig status för dem som beviljas skydd är en viktig del av arbetet mot ett gemensamt asylsystem inom EU. Genom ett fördjupat europeiskt samarbete verkar Sverige för att säkerställa en långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten och som, inom ramen för den reglerade invandringen, underlättar rörlighet över gränser, främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring och tillvaratar och beaktar migrationens positiva effekter för utvecklingsländer.

En rad viktiga steg har redan tagits på vägen mot ett gemensamt europeiskt asylsystem. Målen är dels att ett mer likvärdigt skydd i hela EU ska uppnås, dels att ökad solidaritet mellan EU:s medlemsstater ska säkerställas. Under året har förhandlingar i rådet fortsatt om kommissionens förslag till ändringar i Eurodacförordningen, Dublinförordningen, asylprocedurdirektivet, mottagandedirektivet och skyddsgrundsdirektivet. Regeringen har under året verkat för att förhandlingarna om dessa rättsakter ska gå framåt. Beträffande skyddsgrundsdirektivet har rådet och Europaparlamentet nått en politisk överenskommelse. I november 2011 presenterade kommissionen ett meddelande om förbättrad solidaritet inom EU på asylområdet, KOM (2011) 835.

Motion

I kommittémotion 2011/12:U17 av Urban Ahlin m.fl. (S) begärs i yrkande 13 ett tillkännagivande om ett gemensamt europeiskt asylsystem. Motionärerna anför att rätten till asyl i grund och botten handlar om solidaritet mellan folken över landgränserna. I ett gemensamt europeiskt asylsystem måste fokus vara på EU-ländernas gemensamma ansvar att värna de mänskliga rättigheterna och internationella konventioner samt bereda möjligheter till att söka asyl för de flyende. När många europeiska länder nu driver en striktare migrationspolitik måste Sveriges röst i EU vara än tydligare i kraven på gemensamt ansvarstagande och upprätthållande av internationella konventioner. Människor på flykt undan krig och förtryck ska mötas av ett värdigt mottagande och en rättssäker asylprocess.

Utskottets bedömning

Socialförsäkringsutskottet konstaterade i samband med godkännandet av Lissabonfördraget att utgångspunkten i fördraget är att EU ska utarbeta en gemensam politik för asyl, invandring och kontroll av de yttre gränserna som grundar sig på solidaritet mellan medlemsstaterna och som är rättvis

mot medborgare i tredjeländer (ytr. 2008/09:SfU2y). Utskottet delade regeringens bedömning att en gemensam asyl- och invandringspolitik för hela unionen, där medlemsstaterna tillämpar samma bestämmelser och erkänner varandras beslut, sammantaget ger en bättre ordning för medlemsstaterna och för den enskilde, och även en mer rättvis ansvarsfördelning mellan medlemsstaterna.

I ett yttrande till justitieutskottet över Stockholmsprogrammet (ytr. 2008/09:SfU7y) framhöll socialförsäkringsutskottet bl.a. att rätten att söka asyl är grundläggande och att en EU-gemensam asylpolitik måste garantera var och en tillgång till rättssäkra skyddssystem och grunda sig på solidaritet mellan medlemsstaterna. Enligt utskottet kan detta på sikt också öka EU:s sammantagna kapacitet att ta emot asylsökande.

Enligt överenskommelsen mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna om den samlade migrationspolitiken ska rätten och möjligheten att söka asyl värnas i alla lägen och i alla länder. I dag brister flera av EU:s medlemsstater på ett oacceptabelt sätt i sin hantering av asylsökande. Sverige verkar i dessa sammanhang för att ge FN:s flyktingkommissariat, UNHCR, en framträdande roll.

Utskottet konstaterar att det finns en bred enighet i riksdagen om att Sverige ska vara en fristad för dem som flyr undan förföljelse och förtryck. Detta återspeglas också i den gällande svenska asyllagstiftningen, som i sin tur bygger på de internationella konventioner om mänskliga rättigheter som Sverige har tillträtt och är bundet av. Utskottet förutsätter att Sverige kommer att fortsätta att verka för en asyl- och migrationspolitik inom EU som tillgodoser höga rättssäkerhetskrav och som ger ett rimligt skydd för individer med behov av internationellt skydd. Utskottet noterar även att enligt överenskommelsen mellan regeringen och Miljöpartiet de gröna ska dessutom gälla att enskilda medlemsstater inte ska förhindras att ha en i förhållande till den asylsökande mer generös inställning än den som EU som helhet har.

Utskottet, som instämmer i vad som framhålls i motion 2011/12:U17 yrkande 13, anser inte att det behövs ett tillkännagivande om den gemensamma europeiska asylpolitiken. Motion 2011/12:U17 (S) yrkande 13 bör därför avstyrkas.

Stödkontoret för asylfrågor (EASO)

Skrivelsen

I juni 2011 blev det europeiska stödkontoret för asylfrågor formellt operativt. Huvudkontoret kommer att ligga på Malta och är fortfarande under uppbyggnad. EASO är en självständig europeisk myndighet med eget budgetanslag. Stödkontorets tre huvuduppgifter är att bidra till att genomföra det gemensamma europeiska asylsystemet, stödja det praktiska samarbetet

i asylfrågor och stödja medlemsstater som är utsatta för ett särskilt starkt tryck. Stödkontorets huvudfokus har under året varit att bistå Grekland i deras kapacitetsuppbyggnad inom migrationsområdet.

Motion

I kommittémotion 2011/12:U18 av Julia Kronlid m.fl. (SD) begärs i yrkande 44 ett tillkännagivande om att Sverige bör verka för att stödkontoret för asylfrågor läggs ned. Motionärerna anser inte att det finns behov av ett sådant stödkontor.

Utskottets bedömning

I samband med socialförsäkringsutskottets överläggning med regeringen den 2 april 2009 om inrättande av en europeisk byrå för samarbete i asylfrågor fanns en majoritet för regeringens ståndpunkt där regeringen principiellt välkomnade inrättandet av en byrå för asylfrågor. Regeringen ansåg att det är viktigt att det praktiska samarbetet i asylfrågor går framåt. Med rätt uppgifter kan en byrå positivt stödja harmoniseringsarbetet i EU och underlätta för de nationella myndigheterna. Fokus måste ligga på ett långsiktigt arbete för att stärka det praktiska samarbetet och bidra till genomförandet av det gemensamma europeiska asylsystemet.

Utskottet, som noterar att det europeiska stödkontoret är under uppbyggnad och som kommer att fortsätta att följa frågan om kontorets uppgifter, ser inga skäl till att verka för att det läggs ned. Motion 2011/12:U18 (SD) yrkande 44 bör därför avstyrkas.

Viseringspolitik

Skrivelsen

Förberedelserna inför driftstarten av viseringsinformationssystemet (VIS) fortsatte under året, och systemet togs i bruk den 11 oktober 2011. Systemet ska användas av samtliga länder som är medlemmar i Schengensamarbetet. Med VIS kommer alla viseringsansökningar att samlas i en central databas för att säkerställa identifieringen av den som söker visering. Biometri (fingeravtryck och foto) ska lämnas vid varje förstagångsansökan om visering.

I rådets förordning (EG) 539/2001 (viseringsförordningen) regleras vilka medborgare från tredjeland som är viseringsfria respektive inte viseringsfria vid inresa i Schengenområdet. Förordningen revideras regelbundet.

Den 24 maj 2011 antog kommissionen ett förslag om att ändra i viseringsförordningen så att det under vissa omständigheter (nödsituationer, exempelvis vid plötslig och hög inströmning av ogrundade asylsökande från ett viseringsfritt land) ska vara möjligt att tillfälligt återinföra viseringstvånget, en s.k. suspenderingsmekanism. Förslaget lades fram mot

bakgrund av den ökade inströmningen av ogrundade asylsökande från Serbien och Makedonien efter att viseringsfrihet hade införts för dessa länder i december 2009.

Som ett led i EU:s övergripande strategi för migration har arbetet med s.k. partnerskap för rörlighet utvecklats.

Viseringsförenklingsavtal är uttryck för en politisk vilja inom EU att öka samarbetet och utbytet mellan EU och tredjeländer. Ett viseringsförenklingsavtal innebär fördelar för medborgarna i samband med utfärdande av Schengenviseringar (korttidsviseringar) i det land med vilket avtalet har ingåtts. Förutom de förenklade rutinerna, bl.a. i form av kortare handläggningstider och lägre krav på dokumentation, är viseringsavgiften ofta också betydligt lägre (35 euro i stället för 60 euro). För vissa personkategorier är avgiften helt borttagen.

Motion

I kommittémotion 2011/12:U18 av Julia Kronlid m.fl. (SD) begärs i yrkande 11 ett tillkännagivande om viseringskrav för resande från Balkan. Motionärerna anser att viseringsfrihet endast ska ges till medborgare i länder som är stabila rättsstater, har låg korruption och obetydliga problem med organiserad brottslighet och terrorism. Kravet på visering för resande från Balkan bör återupprättas och behållas. Vidare begärs i yrkande 27 ett tillkännagivande om skärpta villkor för viseringsliberaliseringar och ingående av partnerskap för rörlighet. Motionärerna anser att högre krav måste ställas på partnerländerna att förhindra olaglig migration, kontrollera gränserna effektivt, garantera dokumentsäkerhet och bekämpa organiserad brottslighet som människohandel och människosmuggling. Slutligen begärs i yrkande 45 ett tillkännagivande om att viseringsbeslut ska fattas på nationell nivå.

Utskottets bedömning

Frågor om visering behandlades senast i betänkande 2011/12:SfU10. Bland annat uttalades att det övergripande målet för den svenska viseringspolitiken är att skapa så stor frihet som möjligt för personer att röra sig över gränserna. Det är av största vikt att man underlättar kontakter mellan människor i olika länder i fråga om såväl släktkontakter som kommersiella och kulturella förbindelser på olika plan. Önskemålet om fri rörlighet måste dock ställas mot nödvändigheten av att upprätthålla en reglerad invandring. Viseringsfrågor ingår i EU:s kompetensområde och regleras på EU-nivå, men det är viktigt att Sverige inom EU aktivt driver frågan om viseringsfrihet för så många länder som möjligt.

Med anledning av ett motionsyrkande uttalade utskottet att varken Sverige eller övriga länder i EU kommer att verka för viseringsfrihet för medborgare i länder som är, eller misstänks vara, baser för terrorism.

Med hänsyn till det anförda bör motion 2011/10:U18 (SD) yrkandena 11, 27 och 45 avstyrkas.

Samordning av de sociala trygghetssystemen

Motion

I kommittémotion 2011/12:U18 av Julia Kronlid m.fl. (SD) begärs i yrkande 52 ett tillkännagivande om samordning av de sociala trygghetssystemen. Motionärerna anser att medlemsstaterna själva måste få utforma sina egna system. Med hänvisning till den nationella kompetensen ska sådana frågor således inte omfattas av EU:s reglering.

Utskottets bedömning

En av de viktigaste principerna i den europeiska ekonomiska gemenskapen är den om arbetskraftens fria rörlighet. För att medborgarna i de olika medlemsländerna ska kunna flytta från ett land till ett annat inom EU för att arbeta, finns det ett detaljerat regelsystem för samordning av medlemsländernas regler för social trygghet. Dessa regler finns främst i förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004. Förordningarna, som ersatte tidigare förordningar om samordning av socialförsäkringssystemen, trädde i kraft den 1 maj 2010. Avsikten med förordningarna är att i största möjliga utsträckning samordna förmåner från de olika medlemsländerna så att personer som har tjänat in förmåner i ett land inte behöver förlora dessa om de flyttar till ett annat land eller gå miste om förmåner i inflyttningslandet. Medlemsstaterna är dock fria att själva bestämma över sina socialförsäkringssystem, dvs. över vem som är försäkrad, vilka förmåner som ska finnas och deras värde samt villkoren för rätten till förmånerna. Avsikten med samordningen är således inte att harmonisera medlemsländernas lagstiftningar, dvs. något europeiskt socialförsäkringssystem finns inte.

I yttrande 2008/09:SfU2y om Lissabonfördraget uttalade utskottet bl.a. följande. När det gäller samordningen av de nationella socialförsäkringssystemen för migrerande arbetstagare kommer en övergång att ske från beslut med enhällighet till kvalificerad majoritet. Det införs samtidigt en möjlighet för en medlemsstat att vända sig till Europeiska rådet om en lagstiftningsakt skulle påverka grundläggande aspekter av dess nationella trygghetssystem. Utskottet underströk att själva utformningen av och innehållet i medlemsländernas socialförsäkringssystem är en nationell fråga, även om de påverkas av principer i fördraget om icke-diskriminering och likabehandling av EU-medborgare liksom krav på likabehandling av kvinnor och män. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

Med hänsyn till det anförda bör motion 2011/12:U18 (SD) yrkande 52 avstyrkas.

Stockholm den 17 april 2012

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (M), Tomas Eneroth (S), Mikael Cederbratt (M), Lars-Arne Staxäng (M), Eva-Lena Jansson (S), Finn Bengtsson (M), Kurt Kvarnström (S), Shadiye Heydari (S), Solveig Zander (C), Jasenko Omanovic (S), Saila Quicklund (M), Gunvor G Ericson (MP), Emma Henriksson (KD), David Lång (SD), Wiwi-Anne Johansson (V), Annelie Karlsson (S) och Emma Carlsson Löfdahl (FP).

Avvikande meningar

1. EU-samarbetet (S)

Tomas Eneroth (S), Eva-Lena Jansson (S), Kurt Kvarnström (S), Shadiye Heydari (S), Jasenko Omanovic (S) och Annelie Karlsson (S) anför:

Genèvekonventionen ska följas och asylrätten hävdas. EU måste ha en öppen dörr för människor som är i behov av skydd. Fokus i ett gemensamt europeiskt asylsystem måste ligga på EU-ländernas gemensamma ansvar att värna mänskliga rättigheter och internationella konventioner samt att möjliggöra för flyktingar att söka asyl. Asylprövningen ska vara rättvis, rättssäker och individuell och stå i överensstämmelse med internationella konventioner. För att det ska fungera krävs ett solidariskt ansvar av EU:s medlemsstater.

När många europeiska länder nu driver en allt striktare migrationspolitik måste Sveriges röst i EU vara än tydligare när det gäller kraven på ett gemensamt ansvarstagande och upprätthållande av internationella konventioner. Människor på flykt undan krig och förtryck ska inte behöva mötas av stängda gränser utan av ett värdigt mottagande och en rättssäker asylprocess.

2. EU-samarbetet (SD)

David Lång (SD) anför:

Det är positivt med mellanstatliga samarbeten mellan suveräna europeiska stater i syfte att bekämpa gränsöverskridande organiserad brottslighet och att minska utomeuropeiska individers möjlighet att missbruka våra asylsystem. Gemensamma lagar och regler på dessa områden kan därför införas även i Sverige, dock med den målsättningen att beslutanderätten så småningom ska återföras till nationell nivå. Tillämpningen av de gemensamma lagarna är dock inte i behov av ett europeiskt stödkontor (EASO). Sverige bör därför verka för att detta läggs ned.

Partnerskap om ökad rörlighet och viseringsliberaliseringar ställer höga krav på partnerländerna att förhindra olaglig migration, kontrollera gränserna effektivt, garantera dokumentsäkerhet, och bekämpa organiserad brottslighet som människohandel och människosmuggling. Det är positivt att EU-kommissionen lyfter fram vikten av samarbete i dessa frågor. Utan garantier på att ovanstående krav verkligen efterlevs bör inga partnerskap för rörlighet ingås eller viseringsliberaliseringar införas.

Viseringsfrihet ska endast ges till medborgare i länder som är stabila rättsstater och har låg korruption och obetydliga problem med organiserad brottslighet och terrorism. Viseringsfrihet för medborgare från länder i Balkanregionen bör därför avskaffas.

Beslut om visering ska alltid fattas på nationell nivå.

Det inledande arbetet med samordning av sociala trygghetssystem är ett tydligt tecken på att EU strävar efter lägga under sig fler och fler politikområden. Det finns inte någon egennytta med helt harmoniserade regler för arbetstagares rörlighet och således inte heller för de sociala trygghetssystemen. Medlemsstaterna måste själva få utforma sina system. Regeringen bör verka för att frågor rörande sociala trygghetssystem avförs från EU:s dagordning med hänvisning till den nationella kompetensen.

Särskilt yttrande

EU-samarbetet (V)

Wiwi-Anne Johansson (V) anför:

I Amsterdamfördraget överfördes flyktingpolitiken från det mellanstatliga samarbetet till överstatlighet. Det beslutades att EU-länderna inom fem år skulle enas om gemensamma miniminivåer för denna politik. Vänsterpartiet var motståndare och starkt kritiskt till överförandet.

Arbetet med harmoniseringen av flyktingpolitiken under de år som den har pågått har ägnats åt att bygga murarna runt ”Fästning Europa” allt högre i stället för att genom mellanstatligt samarbete ta ansvar för de flyktingar som söker skydd undan förföljelse. Sverige har därmed medverkat till att sätta Genèvekonventionen ur spel, t.ex. genom att medverka till transportörsansvaret och genom att acceptera att asylansökningar från EU-medborgare ska kunna anses uppenbart ogrundade.

Vänsterpartiet är fortsatt starkt kritiskt till EU:s flyktingpolitik eftersom den är uppenbart inhuman och mycket restriktiv. Ett system med minimiregler har inneburit en harmonisering i negativ riktning mot den lägsta tillåtna nivån för rättssäkerhet och behandling av flyktingar. De miniminivåer som det har beslutats om när det gäller såväl skydd som socialt mottagande har varit extremt låga. Trots detta ska EU utarbeta en fullt ut harmoniserad asyl- och invandringspolitik och ett helt gemensamt asylsystem. Genom Lissabonfördraget inleds nästa etapp där hela området för asyl- och invandringspolitik, yttre gränskontroller, villkor för inresa och bosättning, viseringar och uppehållstillstånd görs överstatligt.

Harmoniseringen av flyktingpolitiken har i praktiken stoppat alla lagliga vägar till Europa och förvägrar i dag människor rätten att söka asyl. EU:s restriktiva asyl- och invandringspolitik riskerar att eskalera ytterligare. De flesta direktivförslag från EU-kommissionen, som i sitt ursprungliga skick syftade till att tillförsäkra asylsökande och immigranter minimirättigheter, har också i sitt slutliga skick tömts på nästan allt positivt innehåll. Där emot har repressiva åtgärder snabbt genomförts.

Vänsterpartiets kritik mot EU:s flyktingpolitik grundar sig såväl på den restriktivitet som har blivit kännetecknande för innehållet i politiken som på det faktum att dessa frågor beslutas på överstatlig nivå inom EU.